بلوغ

بحرانی زیبا و طوفانی سازنده

اکبر سجاد



بسم الله الرحمن الرحیم

بلوغ، بحرانی زیبا و طوفانی سازنده

نویسنده:

اکبر سجاد

ناشر چاپی:

عطر عترت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

بلوغ، بحرانی زیبا و طوفانی سازنده

مشخصات کتاب

سرشـناسه: سـجاد، اکبر عنوان و نام پدیدآور: بلوغ: بحرانی زیبا و طوفانی سازنده / تالیف اکبر سجاد؛ به اهتمام امور فرهنگی مجتمع فاطمیه اصـفهان. مشخصات نشر: قم: عطر عترت ۱۳۸۹. مشخصات ظاهری: ۵۶ ص. شابک: ۸۰۰۰ ریال۹۷۸ – ۶۰۰ – ۵۵۸۸ – ۸۱ – ۱: وضـعیت فهرست نویسـی: فیپـا یـادداشت: کتابنـامه: ص. ۵۳؛ همچنیـن بـه صـورت زیرنـویس. موضـوع: بلـوغ موضـوع: بلـوغ (روان‌شناسـی) شناسه افزوده: مجتمع فاطمیه اصفهان. امور فرهنگی رده بندی کنگره: ۴ / QP۸۴ / س۳ب۸ ۱۳۸۹ رده بندی دیویی: ۶۱۲ / ۶۶۱ شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۳۲۶۳۰

مقدّمه

بسم الله الرّحمن الرّحیم از آنجا که خانواده مهمترین رکن و نهاد تربیتی بوده و شاکله‌ی وجودی افراد، ابتدا در آن نهاد مقدّس نقش می‌پـذیرد و سـپس سـایر ارکان، ایفاء نقش می‌نماینـد آموزش افراد خانواده به ویژه پـدر و مادر در جهت ایجاد خانواده‌ای بالنـده و متعادل ضـروریست تا به یاری خداونـد بتوان در آن محیط فرزندانی متعادل، شایسـته، خودباور، متدیّن و متّکی به نفس تربیت نمود لـذا خلاـصه‌ای از آنچه پـدر و مادرهـا بایـد در این رابطه بداننـد را تحت عنـاوین جـداگانه ارائه نموده، در این رابطه از تجربیات به دست آمده در کلاس‌های آموزش خانواده اسـتفاده کرده نمونه‌هایی از مسائل و مشکلات عنوان شده جهت تنویر افکار خوانندگان گرامی ذکر می‌گردد. در این نوشـتار به مباحث حسّاس و با اهمیّت بلوغ پرداخته و معتقـدم مطالب عنوان شده، از سوی ارباب تعلیم و تربیت و نویسـندگان بزرگوار به صورت مفصّل و علمی به رشـته‌ی تحریر درآمـده لیکن شاید تهیه و مطالعه آن آثار گرانبها بنا به دلاـیلی در توان اولیاء گرامی نباشـد و این امر باعث عـدم آگاهی آنان هر چنـد به صورت مختصـر گردد. امیـد است این عمل قلیل مقبول درگاه ربّ العالمین قرار گیرد و به ما توفیق عمل به گفتارمان را عنایت فرماید.

دوره‌های مختلف عمر انسان

بلوغ

دوره‌های مختلف عمر انسان

قالَ رَسُولُ الله صـلی الله علیه و آله و سـلم: «الْوَلَدُ سَیِّدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِین» (۱). پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سـلم فرمودند: فرزند در هفت سال اوّل سیّد و آقاست و در هفت سال دوّم بنده، مطیع و فرمانبردار و در هفت سال سوّم وزیر، مسئول و مشاور است. دانشمندان سال‌های عمر انسان را به دوره‌های مختلف تقسیم کرده‌اند: خردسالی، کودکی، نوجوانی، جوانی، میانسـالی، و سالمنـدی یـا کهنسـالی. و مهم‌تریـن و حسّـاس‌ترین این دوران، دوران بلـوغ و نوجـوانی‌ست اگر چه این دوره‌هـا به هم پیوسته‌اند ولی تغییرات و تحولات دوران بلوغ بسیار بارز بوده به طوری که این مرحله از سنّ را به کلّی از سایر مراحل جدا می‌سازد. کـودک آرام و خـاموش دیروز، امروز بـا بحرانی عجیب و تحوّلی عظیم مواجه شـده‌ست آتش زیر خـاکستر دیروز، امروز شـعله ور گشته و نوجوان سخت‌ترین دوران رشد خود را سپری می‌کند و این دوران، هم برای نوجوان و هم برای والدین دورانی بحرانی‌ست و اگر بـا آن خوب و به موقع برخورد نشود چه بسا عواقب خطرناک و غیر قابل جبرانی را به دنبال خواهـد داشت، زیرا رشـد در این

مرحله با سایر مراحل تفاوت دارد در دوران قبل (خردسالی و کودکی) رشد عصبی، عضلانی و در دوران بلوغ رشد هورمونی‌ست و این رشـد با توجّه به سـرعتی که دارد برای نوجوان و پدر و مادر غیر منتظره خواهد بود. نوجوان رشد جسـمانی سـریع و عجیبی پیدا می کنـد این دوران را بعضـی دوران لباس‌های کوتاه می‌داننـد مثلاً لباسـی که شـش ماه قبل برای او تهیه کرده‌انـد دیگر برایش قابل استفاده نیست، شـکل ظـاهری صـورتش تغییر کرده موهـا حـالت پـذیری و صـدا حـالت قبلی خـود را از دست می‌دهـد. همه‌ی این دگرگونی‌ها در روح و روان نوجوان اثر می گذارد و از طرفی بعضی از والدین ناآگاه نیز با سرزنش کردن نوجوان و به رخ کشیدن تغییرات حاصله عکس العمل نشان می‌دهند و همه دست به دست هم می‌دهد که نتیجه‌اش برای نوجوان، بریدگی از خانواده بوده و بیشتر میـل دارد اوقـات را بـا همسالاـن خود به سـر برد و از خـانه گریزان است. بنـابراین والـدین گرامی قبـل از اینکه فرزنـدشان در آسـتانه‌ی بلوغ قرار گیرد بایـد خود توجیه شونـد و به بلوغ به عنوان یک واقعیت بنگرنـد تا موفق شونـد. نوجوان را نیز در این جهت راهنمـا باشـند قبـل از ورود به این مرحله رشـد بایـد به نوجوان، اعم از دختر و پسـر آمادگی لازم را بدهنـد و دادن این آمادگی، از طریق چه کسـی، چه موقع و به چه صورت بسـیار حـائز اهمیّت است. لازم است چنـد ماه قبل از شـروع بلوغ، مادر یا مشاورین مورد اعتماد برای دخترها و پـدر یا مشاورین مورد اعتماد برای پسـرها مسائل ضـروری را بیان کننـد به ویژه توضـیح نکات بهـداشتی برای دختـران از اهمیّت ویژه‌ای برخـوردار است. ضـمناً بـا تـوجّه به مسألـه‌ی شـرم و خجـالت و اینکه آغـاز و زمـان بلوغ در افراد مختلف متفاوت است، بعضـی بلوغ زودرس، بعضی بلوغ دیررس و بعضی بلوغ به هنگام دارند. بنابراین باید هر گونه آموزش و آماده سازی به صورت انفرادی و خیلی جـدّی باشـد و بیـان این گونه مسائـل در جمع برای افراد غیر مبتلاـ ایجاد انگیزه کرده، تالی فساد خواهد داشت. راهنمـا بایـد در حین صـحبت، به عکس العمل نوجوان و خنـده‌های احتمالی که در اثر شـرم و خجالت بر او عارض می‌شود توجّه نکنـد و نوجوان توجیه شود که در آسـتانه‌ی تکامـل قرار گرفته‌ست و کم کم خداونـد به عنوان یـک انسـان تکامل یافته از او انتظاراتی دارد و چه خوب و به هنگام است مسئله‌ی تکلیف برای نوجوان، همین جا بیان شود و چه خوب‌تر اینکه والدین گرامی به جای ریخت و پاشـهای بعضاً بی‌مورد و توأم با اسـراف، جهت برگزاری جشن‌های تولّد، جنش مفصّلی برای بلوغ فرزندشان بگیرند. آیـات تکلیف الهی را بـا خـط خوش نگاشـته و در جای جای اتاق نوجوان با قاب‌های زیبا نصب نماینـد و شخصـیّت مـذهبی وی را همین جا پرورش دهنـد چرا که در اینجا دیگر سـخن از رشـد جسم نیست بلکه رشـد شخصـیّت است از امروز نوجوان مورد خطاب خداونـد قرار گرفته و مکلّف است اوامر و نواهی او را اطـاعت کنـد و خـالق انسـان در این مرحله حسّـاس رشـد، دست مخلوقش را می گیرد پس تکلیف و تکلّف نیست که تشـرّف است و نوجوان مکلّف نیست بلکه به پیشگاه خالق هستی مشرّف می گردد از امروز رابطه‌ی خـالق و مخلوق در قالب امر و اطاعت، شـکل می گیرد و چه لـذّتی بالاتر از این، که در اوج بریـدگی روانی نوجوان از همه چیز و همه کس و در زمانی که بزرگترها، او را نه بچّه می‌دانند و نه بزرگ و خود نیز بر سر دو راهی می‌ماند که بالاخره من کیستم و چیسـتم و در نگرانی و ترس، غـوطه ور است در این هنگـام خـدای مهربـان آغـوش لطف و محبّت می گشایـد که: «أَلاـ بِذِکْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (۲). تنها با یاد خـدا دل‌ها آرامش می‌یابد. «إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ الَّذینَ هادُوا وَ النَّصاری وَ الصَّابِئینَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْیَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لا هُمْ یَحْزَنُون» (۳). کسانی که (به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) ایمان آوردنـد و کسانی که به آئین یهود گرویدند و نصاری و صابئان (پیروان حضـرت یحیی سـلام الله علیه) هر گاه به خدا و روز رسـتاخیز ایمان آورنـد و عمل صالـح انجام دهند پاداشـشان نزد پروردگار مسـلّم است، و هیچ گونه ترسـی و اندوهی برای آنها نیست. «إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ سَیَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدّاً» (۴). مسـلّماً کسـانی که ایمان آورده و کارهای شایسـته انجام دادنـد خداونـد رحمان محبّتی برای آنها در دل‌ها قرار می‌دهـد. آری در سایه‌ی ایمان به خداوند دل آرام می گیرد، ترس و اندوه از بین می‌رود و محبّت انسـان در دل‌هـا جـای می گیرد و آنچه یک نوجوان در بحران بلوغ شدیـداً به آن نیازمنـد است. همان ایمان به خداونـد و اظهـار محبّت به اوست تـا هم به او آرامش و اطمینـان داده و او را از ارتکـاب به معاصـی بـاز داشـته و حسّ انجام اعمال

صالحه را در او به وجود آورد

[فهرست] بعضی از خصوصیّات دوران بلوغ

تحوّلات جسمی و روحی ناشی از بلوغ بروز صفات ثانویه آکنه یا جوش صورت درد پا چاقی یبوست [تشخص طلبی، اعلام استقلال] ... از خصوصیّات دوران بلوغ، تشخص طلبی، اعلام استقلال، مخالفت جویی و خودنمایی، نافرمانی نسبت به آداب و رسوم خانوادگی و اجتماعی، ابراز وجود، عدم اعتماد به تجربیّات والدین، خود را عقل کلّ و مجرّب‌تر از همه دانستن و خصوصاً در دختران نوجوان میل به خودآرایی و عشوه گری است. میل دارند بدنشان برهنه باشد و این کار از نظر روانی برای آنها خیلی لذّت بخش است. از بازی کردن با هم جنسان لذّت نمی‌برند بیشتر میل دارند هم بازی با جنس مخالف باشند. هنگام صحبت کردن با پسران دچار اضطراب و هیجان می‌شوند و این حالت با لذّت آمیخته است، یک نوع عصبانیّت، خودخواهی و زود رنجی پیدا می‌کنند، به جنب و جوش و تقلّا میل دارند و از مهم‌ترین خصوصیّات این دوران اندیشه جنسیست که در بحث‌های بعدی به آن خواهیم پرداخت.

سنّ بلوغ

سنّ بلوغ (جسمی) به عواملی از قبیل آب و هوا، تغذیه، محیط اجتماعی، محیط خانوادگی و نژاد بستگی دارد در کشور ما آغاز بلوغ پسران از سنّ ۱۴ الی ۱۵ سالگی و بلوغ دختران از سن ۱۲ الی ۱۳ سالگی می‌باشد (۵). بلوغ در بعضی ممکن است زودتر باشد که به آن بلوغ زودرس و در برخی دیرتر باشد که به آن بلوغ دیررس می‌گویند و آن هم علل و عواملی دارد که در صدد پرداختن به آن در این قسمت نیستیم.

تحوّلات جسمی و روحی ناشی از بلوغ

اشاره

شروع بلوغ در دختران با رشد و تکامل تخمدان‌ها و عادت ماهانه و در پسرها با احتلام و انزال منی‌ست که در ابتدای امر نوجوان را دچار ترس و اضطراب می‌کند. علامت رشد جنسی در دخترها شروع اوّلین عادت زنانگیست و رشد جنسی در دخترها با رشد قدّ و وزن و رشد استخوان‌ها ارتباط دارد. دخترهایی که وزن آنها بیشتر، قدّ آنها بلندتر و رشد استخوان‌های آنها زیاد باشد رشد جنسی در آنها زودتر ظاهر می‌گردد. شروع عادت زنانگی با خونریزی همراه‌است و این امر احساس نامطبوعی در دختر به وجود می‌آورد بعضی از دخترها در چنین حالتی احساس درد می‌کنند که این درد می‌تواند معلول عوامل روانی باشد بعضی احساس کمبود و حقارت در مقابل پسرها می‌نمایند. احساس قاعدگی در مراحل اوّل برای دختران همراه با شرم و ترس است باید هنگام آموزش، آمادگی لازم را در دختران به وجود آورده تا قاعدگی را با آرامش تحمّل نموده و با آرامش خاطر پا به مرحله‌ی بالاتری بگذارند در غیر این صورت این پدیده طبیعی و تکاملی به صورت مشکل بروز می‌کند و با مواجه شدن با آن دختران احساس گناه می‌کنند و این مسئله آنها را رنج می‌دهد که برای گناهی نکرده از سوی پدر و مادر مورد مؤاخذه قرار خواهند گرفت و آنقدر این احساس تشدید می‌شود که در برخی افراد ترس، دلهره، اضطراب، نگرانی، افسردگی و حتّی مرگ و خودکشی را به همراه می‌آورد. ظهور بلوغ در پسرها نیز با پهن شدن شانه‌ها، حجیم شدن عضلات، افزایش نیروی ماهیچه‌ها، رویش مو در پشت لب‌ها، چانه، گونه و... تغییر صدا (دو رگه شدن صدا) و بیداری جنسی همراه است. بیداری جنسی خصوصاً برای پسرها دغدغه‌های خاطری را به دنبال

دارد از جمله اینکه خیلی در تشویش و نگرانی به سر می‌برند که شاید در آینده دچار ناتوانی جنسی باشند و در بعضی موارد نیز به صورت سؤال برای آنها مطرح است بایـد به طریق صـحیح به آنها پاسـخ گفته شود تا از این نگرانی رهایی یابنـد زیرا هر چند سؤال خیلی سطحی و شاید خنده دار باشد لیکن برای نوجوان فکر پیرامون آن بسیار ملال آور بوده، ذهنش را به خود مشغول می‌کند.

آکنه یا جوش صورت

جوش صورت یـا غرور جوانی یکی از مشـکلاتیست که برای نوجوان مزاحمت ایجـاد کرده و درست زمـانی که نوجوان بیش از هر وقت، روی وضع ظاهر و زیبایی خود حسّاس است این مشـکل نیز پدیـدار می‌گردد و صورت، پشت و سـینه او را فرا می‌گیرد. علّت آن فعـالیّت زیـاد غـدد چربی پوست و ورود گرد و خـاک به آن است. در دختران قبل از عادت ماهانه تشدیـد می‌شود و در دختر و پسر هنگام اضطراب و نگرانی خصوصاً در فصل امتحانات بیشتر می‌شود که نیاز به دارو و درمان ندارد بلکه مقداری از آن با نظافت و بهـداشت و عدم دست کاری، پرهیز از مصـرف مواد غذایی چرب و شـیرین و مقداری هم با برطرف کردن اضـطراب و نگرانی از بین رفته یا کاهش می‌یابد.

درد پا

این درد به علّت ناهماهنگی رشـد عضـلانی اسـتخوانی پدید آمده و به تدریج از بین می‌رود البته نبایستی هر دردی از این قبیل را به حساب بلوغ گذاشت بلکه با مراجعه به پزشک بررسی کرد تا علّت دیگری مثل رُماتیسم نداشته باشد.

چاقی

یکی دیگر از مشـکلات که در دوران بلوغ بر نوجوان عـارض می‌گردد چـاقیست خصوصـاً برخی از دختران در این مرحله از رشـد، ظرف یکی دو سال مقدار قابل ملاحظه‌ای اضافه وزن پیدا می‌کنند که بعضاً باعث کشـیده شدن پوست شـکم و ایجاد لکّه‌های سرخ رنگ در کناره‌های لگن می‌گردد از جمله علل و عوامل آن پرخوری، بد خوری، دفع نامرتب، اختلالات عصبی و آسیب‌های وارده بر غـدد داخلی اسـت. آنچـه حـائز اهمیّت است در چنین حـالتی نوجـوان نبایـد مـورد تحقیر و یـا تمسـخر قرار گیرد بلکه در جهت جلوگیری از آن باید والدین اقدام نمایند تا این حالت در نوجوان تثبیت نگردد.

یبوست

اکثر نوجوانان در رابطه با دفع، دچار مشکل بوده و از عنوان کردن آن شرم دارند و ادامه یافتن آن ممکن است برای آنان مشکلاتی ایجاد نمایـد. والـدین بایـد در این رابطه بسـیار دقّت کننـد و پس از اینکه متوجّه مشـکل شدنـد در صدد چاره برآیند یا با مراجعه به پزشک و یا تهیه غذاهایی که دفع را تسهیل نماید به درمان نوجوان بپردازند. ضمناً مصرف سبزیجات و میوه نیز مؤثر خواهد بود.

اختلالات روانی دروان بلوغ

مشـخص است که نوجوان پُر است از احساسات و تمایلات به ویژه در بعـد عاطفی، و عدم ارضای آن به طریق معمول مشـکلاتی را ایجاد می‌کند در دختران این مشـکل به صورت تظاهر به بیماری و بعضاً بیهوشـی بروز کرده بعضی نیز منزوی و گوشه گیر شده و با دیگران قطع رابطه می‌کننـد و چنانچه والـدین با این مسائل خوب و به موقع برخورد نکننـد و در صـدد رفع آن برنیایند ممکن اسـت تبـدیل به افسـردگی و مشـکلات روانی گردد. والـدین بایـد سـعی کننـد از به کار بردن کلماتی از قبیل بیمار و افسرده در مقابل او

اجتناب ورزند زیرا با شنیدن این کلمات علاوه بر اینکه از مراجعه به پزشک خودداری می‌نماید بلکه برای نجات از آن، به سیگار و مواد مخدّر پناه می‌برد. پدر و مادر باید در چنین مواقعی از افراد خبره و آگاه مدد جویند و با توجّه به حساسیّت موضوع و تخصصی بودن آن خودسرانه اقدامی نکنند.

رؤیاها (خواب در بیداری)

نوجوان در این دوره به ظاهر بیدار، لیکن در عالم رؤیا غوطه ور است برای خود دنیایی زیبا می‌سازد تمام افکار، اندیشه‌ها و آرزوهای خود را در آن رؤیا می‌بیند در میان ما نشسته و تصوّر می‌کنیم با ماست لیکن تنهای تنهاست با یک دنیا خیال و آرزو، به بهانه‌ی درس خواندن کتاب را مقابل چشمان خودش می‌گیرد امّا اصلاً کلمه‌ای از آن را نه می‌بیند و نه به آن توجّه دارد مخصوصاً دختران در این عالم رؤیا، خود را چون ستاره‌ای زیبا و فریبنده و جذّاب برای کشش جنس مخالف پنداشته و تصوّر می‌کنند، خداوند زیباتر از آنها خلق نکرده است. پدر و مادر باید دقّت کنند رؤیای آنها را به هم نزنند چون بلافاصله عکس العمل نشان داده و عصبی می‌شوند و فریاد می‌کشند زیرا که از دنیای خوب و دوست داشتنی و خود ساخته خارج می‌شوند و می‌بینند همه چیز سر جای خودش است مادر، همان مادر است پدر، همان پدر خانه همان خانه و هیچ تغییری در هیچ جا به وجود نیامده همه خواب و خیالی بیش نبوده‌ست درست مثل افرادی که از خواب شیرین بیدار می‌شوند، و یکی از علل پرخاشگری، ستیزه جویی و لجبازی آنها نیز همین می‌باشد.

نیازهای برجسته‌ی دوران بلوغ و نوجوانی

نیاز به سازگاری با تغییرات بدنی

یکی از دغدغه‌های خاطر نوجوان تغییرات ناگهانی بدنی‌ست که زمان بلوغ در او پدیدار می‌گردد و نوجوان با مشاهده‌ی آن خیلی نگران می‌شود. تغییراتی در پوست او به وجود آمده، وضعیّت چهره‌اش نامطلوب شده، موهایش حالت نمی‌گیرد قامتش به طور ناگهانی خصوصاً در ناحیه پاها بلند شده، حرکاتش ناموزون گشته، با اشیاء اطراف خود برخورد می‌کند و گویی جلوی پایش را نمی‌بیند، پاهایش در بعضی موارد در هم گیر کرده او را نقش بر زمین می‌کند ظرف آبی را می‌خواهد بردارد می‌ریزد، گاهی مقابل آیینه می‌ایستد و با خود می‌گوید چرا من این چنین شده ام؟ در این موقعیّت و مقطع حسّاس، باید پدر و مادر دست نوجوان را بگیرند و با تغییرات حاصله سازگارش کنند و به او بفهمانند نه تنها مشکلی بر او عارض نشده بلکه تمام این تغییرات طبیعی و لازمه‌ی تکامل اوست. نیاز به جنس مخالف (تربیت جنسی) بزرگترین ضعف بعضی از والدین این است که دوران بلوغ خود را فراموش کرده و به همین دلیل موقعیت نوجوان را درک نمی‌کنند و نسبت به نیازهای او بی‌توجّهند. بیداری نیروی جنسی و علاقه به جنس مخالف، امری طبیعی و از اسرار آفرینش است. پدر و مادر باید توجّه داشته باشند توجّه نوجوان به جنس مخالف همیشه برای لذّت جویی نیست بلکه بیشتر ناشی از نیاز به مهرورزی و مهرطلبی و محبّت است و به همین دلیل گرایش او غالباً به شخص معینی نیست بلکه ممکن است در یک زمان به چند نفر توجّه کرده و به همه‌ی آنها هم علاقه نشان دهد و بعضاً برای جلب نظر آنها دست به کارهای مسخره و احمقانه بزند. همچنین پدر و مادر باید توجّه داشته باشند اندیشه جنسی و گرایش به جنس مخالف را نمی‌توان سرکوب کرد لیکن می‌توان با آموزش صحیح و به موقع به آن جهت مثبت داد مهم‌ترین زمان برای تربیت جنسی دوران طفولیّت و قبل از بلوغ یعنی از سنّ ۶ تا ۱۲ سالگی، درست در زمانی که نوجوان در خاموشی جنسی به سر می‌برد، است، عبد و تربیت پذیر است (عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ) در آن دوران پدر و مادر خیلی از مسائل را باید رعایت کنند تا باعث بیداری جنسی زودرس در کودک

نشونـد و شایـد اغلب مشکلاتی که در زمان بلوغ به وجود می‌آید و باعث انحرافات و رسوایی‌های خانوادگی می‌شود ریشه در قبل از بلوغ دارد. بنـابراین بایـد در دوران طفولیّت والـدین آموزش را آغـاز کننـد دوست داشـتن و عشق ورزیـدن امری طبیعیست لیکن طریقه‌ی دوست داشـتن و محبّت کردن و چه نوع عشق و علاقه‌ای مقبول و پسندیده‌ست از وظایف والدین می‌باشد، پرورش عشق به پـدر و مادر، خواهر و برادر، مـدرسه و میهن می‌توانـد در نوجوان عشق به زن و فرزند را تقویت کند او باید از همان دوران کودکی شاهـد عشق واقعی، محبّت و صـمیمیّت همراه با احترام متقابل بین پـدر و مادرش باشـد. او تبلور عشق را باید در زندگی زناشویی و رابطه‌ی بین زن و شوهر بیابد. باید بیاموزد که خوشـبختی و لذّت‌های زندگی و تمایلات جنسـی فقط در زناشویی و عشق واقعیسـت او باید بیاموزد که تمام عشق و محبّتش را باید به پای همسر آینده‌اش بریزد نه هیچ کس دیگر و هدف از تربیت جنسی همین است. بسـیار مشاهـده شـده خانواده‌هـایی که رابطه‌ی بین زن و شوهر سـرد و بی‌روح است فرزنـدان آن خانواده، نه اینکه تمایل به تشـکیل زنـدگی و گزینش همسـر از خود نشـان نمی‌دهنـد بلکه بعضاً دچـار انحراف جنسـی می‌شونـد و در صورتی که تن به ازدواج دهند موفقیّتی نخواهنـد داشت. خداونـد در قرآن کریم می‌فرمایـد: «یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا لِیَسْـتَأْذِنْکُمُ الَّذینَ مَلَکَتْ أَیْمانُکُمْ وَ الَّذینَ لَمْ یَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْکُمْ ثَلاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِٔ الْفَجْرِ وَ حینَ تَضَعُونَ ثِیابَکُمْ مِنَ الظَّهیرَهِٔ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِٔ الْعِشاءِ ثَلاثُ عَوْراتٍ لَکُمْ لَیسَ عَلَیْکُمْ وَ لا عَلَیْهِمْ جُناحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَیْکُمْ بَعْضُکُمْ عَلی بَعْضٍ کَذلِکَ یُبَیِّنُ اللَّهُ لَکُمُ الْآیاتِ وَ اللَّهُ عَلیمٌ حَکیم» (۶). ای کسانی که ایمان آورده اید! بردگان شما و همچنین کودکانتان که به حدّ بلوغ نرسیده‌اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح و نیمروز هنگامی که لباس‌های (معمولی) را بیرون می‌آورید و بعد از نماز عشاء، این سه وقت خصوصـی برای شـماست امّا بعد از این سه وقت گناهی بر شـما و آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید (با صـفا و صمیمیّت به یکدیگر خدمت نماییـد) این گونه خداونـد آیـات را برای شـما بیـان می‌کنـد و خداونـد دانا و حکیم است. در این آیه‌ی کریمه و آیه‌ی بعـد از آن، نکات اخلاقی، تربیتی و خانوادگی ظریفی وجود دارد که متأسفانه امروز بدان توجّهی نمی‌شود. یک نکته اینکه فرزند نابالغ، متوجّه این مطلب بشود که پـدر و مـادر در اوقاتی از شبانه روز نیاز به خلوت دارنـد و در این هنگام نبایـد برای آنها بـدون اجازه مزاحمت ایجاد کرد. پدر و مادر هم بدانند نباید وجود فرزندان باعث گردد رابطه‌ی صـمیمی و عاشقانه‌ی بین آنها که نگهدارنده‌ی طراوت و گرمی زندگیست از بین برود و به سـردی گراید بلکه با رعایت مسائل اخلاقی و شرعی و به دور از چشم دیگران در اوقاتی، خلوت داشـته باشـند و این برای فرزنـدان نیز درس زنـدگی است. و نکته‌ی دیگر در آیه‌ی کریمه برای افراد نابـالغ و آیه‌ی بعـد از آن برای افراد بـالغ مسئله استیـذان و اجـازه گرفتـن است که در این رابطه، قسـمتی از تفسیر نمـونه جلـد ۱۴ ذیـل آیه‌ی مـذکور را عینـاً نقل می‌کنیم ...: (کودکان بالغ نیز موظّفند در هر وقت، بدون اجازه وارد نشوند حتّی کودکان نابالغ که مرتّباً نزد پدر و مادر هسـتند نیز آموزش داده شونـد که لااقـل در سه وقت (قبـل از نمـاز صـبح و بعـد از نمـاز عشـاء و هنگـام ظهر که پـدران و مادران به استراحت می‌پردازنـد) بـدون اجـازه وارد نشونـد. این یک نوع ادب اسـلامیست هر چنـد متأسـفانه امروز کمتر رعایت می‌شود و با اینکه قرآن صریحاً آن را در آیات فوق بیان کرده است، در نوشـته‌ها و سخنرانی‌ها و بیان احکام نیز کمتر دیده و شنیده می‌شود که پیرامون این حکم اسـلامی و فلسـفه‌ی آن بحث شود و معلوم نیست به چه دلیل، این حکم قطعی قرآن مورد غفلت و بی‌توجّهی قرار گرفته؟! گر چه ظاهر آیه وجوب رعایت این حکم است حتّی اگر فرضاً آن را مستحب بدانیم باز باید از آن سخن گفته شود و جزئیات آن مورد بحث قرار گیرد. بر خلاف آنچه بعضـی از ساده اندیشان فکر می‌کنند که کودکان سر از این مسائل در نمی‌آورند و خدمتکاران نیز در این امور باریک نمی‌شوند، ثابت شده‌ست که کودکان (تا چه رسد به بزرگسالان) روی این مسئله فوق العاده حساسیّت دارند و گـاه می‌شود سـهل انگـاری پـدران و مـادران در برخورد کودکـان به منظره‌هـایی که نمی‌بـایست آن را ببینـد سرچشـمه‌ی انحرافات اخلاقی و گـاه بیماری‌هـای روانی شـده است. مـا خود بـا افرادی برخورد کردیم که به اعتراف خودشان، بر اثر بی‌توجّهی پـدران و مادران به این امر و مشاهده آنان در حال آمیزش جنسی یا مقدّمات آن به مرحله‌ای از تحریک جنسی و عقده‌ی روانی رسیده بودند

که عداوت شدید پدر و مادر در سر حدّ قتل! در آنها بیدار شده بود و خود آنها نیز شاید تا مرز انتحار پیش رفته بودند. اینجاست که ارزش و عظمت این حکم اسلامی آشکار می‌شود که مسائلی را که دانشمندان امروز به آن رسیده‌اند، دین مبین اسلام از چهارده قرن پیش آن را در احکام خود پیش بینی کرده است. و نیز در همین جا لازم است به پدران و مادران توصیه کنیم که این مسائل را جدّی گرفته و فرزندان خود را به اجازه گرفتن هنگام ورود، عادت بدهند و همچنین از کارهای دیگری که سبب تحریک فرزندان می گردد از جمله خوابیدن زن و مرد در اطاقی که بچّه‌های ممیز می‌خوابند تا آنجا که امکان دارد پرهیز کنند و بدانند این امور از نظر تربیتی فوق العاده در سرنوشت آنها مؤثّر است. جالب اینکه در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌خوانیم که فرمودند: «إِیَّاکُمْ وَ أَنْ یُجَامِعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَ الصَّبِیُّ فِی الْمَهْدِ یَنْظُرُ إِلَیْهِمَا» (۷). مبادا در حالی که کودکی در گهواره به شما می‌نگرد آمیزش جنسی کنید....

نیاز به رهایی از وابستگی و قیدهای کودکانه و به دست آوردن استقلال

متأسفانه موقعیّت نوجوان در این مرحله از رشد برای پدر و مادرش مشخص نیست و همین امر وی را بسیار رنج می‌دهد او بین کودکی و نوجوانی مانده، او از کودک بودن دیگر خوشش نمی‌آید و بر خلاف میلش، پدر و مادر هنوز او را در جرگه بزرگترها نپذیرفته‌اند و هنوز می‌خواهند او را در قید و بندهای کودکانه محصور کرده توقع دارند عبد مطیع و فرمانبردار بی‌چون و چرا باشد در صورتی که در حدیث شریف نبوی اشاره شد «وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِین». نوجوان علاوه بر اینکه می‌خواهد از قید و بندهای کودکانه خلاصی یابد میل دارد مستقل زندگی کند و روی پای خود بایستد در مسائل اقتصادی دوست ندارد زیر بار حتّی پدر برود ممکن است چند روز بدون پول امور خود را بگذراند و حاضر نشود به پدر ابراز کند بعضاً حاضر است از مادر پول بگیرد لیکن در مقابل پدر غرور خود را حفظ کند و در برخی موارد، مادر را واسطه می کند تا برایش پول بگیرد هم دوست دارد با خانواده و پدر و مادر زندگی کند و هم خواهان استقلال است. ضمن اینکه خیلی به والدین علاقمند و متّکی به آنهاست ولی در برخورد با آنها از خود ناراحتی نشان می‌دهد و به گونه‌ای عمل می کند که به آنها علاقمند نیست و وجود این تعارضات روح او را می‌آزارد و باعث بروز رفتاری از وی شده که خوشایند پدر و مادر نیست.

نیاز به معاشرت و دوست

معاشرت و دوست یابی یکی دیگر از نیازهای دوران بلوغ است. نوجوان بیشتر دوست دارد با هم سنّ و سال‌های خود به سر برد زیرا آنها بیشتر او را درک می کنند و بهتر می‌توانند با او ارتباط برقرار کنند و نکته‌ی مهمّ دیگر اینکه نوجوان آداب معاشرت و رفتار اجتماعی را در رفت و آمد با دوستان تمرین می کند. پدر و مادر نباید مانع او در این جهت باشند بلکه باید او را در یافتن دوستانی لایق کمک کنند البته نه به صورت تحمیلی و حتّی برای دوستان او مهمانی ترتیب داده و در جمع آنها برای مدّتی کوتاه حضور یابند و سپس آنها را تنها گذاشته از دور به صورت غیر محسوس نظاره گر باشند و بدانند یکی از امتیازات معاشرت با دوستان، کاهش اضطراب و نگرانی نوجوان است زیرا افراد دیگری را می‌یابد که به مشکل او گرفتارند و همین امر باعث می گردد مشکلات دوران بلوغ برایش طبیعی و آسان جلوه کند و با سلامت این دوران بحرانی را پشت سر گذارد.

نیاز به خودنمایی و مهمّ جلوه کردن

از نیازهای مهمّ (و در صورتی که به آن در دوران بلوغ توجّه نشود خطرناک است) نیاز به خودنمایی و مهم جلوه کردن است. نوجوان شدیداً میل دارد خود را نشان دهد و در چشم دیگران مهم جلوه کند اگر از راه صحیح توانست به این میل دست یابد

مشکلی نخواهد بود لیکن اگر اطرافیان به ویژه پدر و مادر نسبت به این امر مهمّ بی‌توجّهی کنند چه بسا نوجوان از راه غیر صحیح وارد شده به صورت دیگری جلوه گری می‌کند چرا که: پَری رو تاب مستوری ندارد درش بندی سر از روزن برآرد

مهم‌ترین جلوه‌های بلوغ

دوران بلوغ برای نوجوان دوران خوب و با نشاطی نیست بروز صفات ثانویه، هیجانات و احساسات متضاد، نوجوان را خسته و مأیوس کرده و سبب بی‌قراری و اضطراب او می‌شود و این بی‌قراری و اضطراب در رفتار او نمایانگر خواهد شد از جمله: عدم رعایت نظم و به اصطلاح شلختگی، سنّت شکنی و عدم رعایت حرمت بزرگترها، فرار از مقرّرات، پر حرفی، پرخاشگری، لجبازی، ستیزه جویی، دوست یابی‌های پی در پی، مُدگرایی، بی‌حوصلگی، بی‌قراری، گوشه گیری، انزواطلبی، گذراندن وقت بدون هیچ هدف، علاقه به ایجاد سر و صدا، وسواس، بلندپروازی، خودنمایی، خودپرستی، علاقه به خویشتن و استقلال طلبی که هر یک از این مسائل بحثی مستقل و جامع می‌طلبد که در این مختصر پرداختن به آن میسّر نیست.

وظایف پدر و مادر در دوران بلوغ

الف: آگاهی به بلوغ

دوران بلوغ برای نوجوان بسیار بحرانی‌ست او در میان شعله‌های آتش بلوغ می‌سوزد و با مشکلات آن دست به گریبان است. پدر و مادر نیز در این دوران حسّاس وظایف سنگینی بر عهده دارند آنها تا نسبت به مسائل بلوغ و تغییرات ناشی از آن، که در جسم و روان نوجوان ایجاد شده آگاهی نیابند و نقش هورمون‌ها و غدد را ندانند، نمی‌توانند با نوجوان ارتباط برقرار کرده وی را درک و مشکلاتش را لمس کنند. احساس سوختن به تماشا نمی‌شود آتش بگیر تا که بدانی چه می‌کشم پدر و مادر باید بدانند ایجاد صفات ثانویه و به دنبال آن بیداری جنسی و تمایل به جنس مخالف، که از جلوه‌های بارز بلوغ می‌باشد مسئله‌ای طبیعی و ذاتی و باعث بقاء نسل انسان است. متأسّفانه پدری به من مراجعه کرد و اظهار داشت پس از پدید آمدن صفات ثانویه در دخترم، از دیدن او بدم می‌آید وقتی می‌بینم او یک زن شده نمی‌توانم به او نگاه کنم یا بعضی از مادران در مراجعات خود همین احساس را نسبت به پسران نوجوان ابراز می‌کنند. اگر پدر و مادر با مسئله‌ی بلوغ، این گونه برخورد کنند و نسبت به زیباترین دوره‌ی رشد انسان، این دیدگاه را داشته باشند نوجوان خود را با مشکل بزرگی روبرو کرده که شاید ضربات سنگینی بر پیکر شخصیّتی او وارد کنند که به هیچ وجه جبران پذیر نخواهد بود. شما از نوجوان آتش گرفته چه انتظاری دارید؟ آیا این دیدگاه برای نوجوان، هدیه‌ای جز نگرانی، اضطراب، افسردگی و ... و خودکشی چیزی به دنبال خواهد داشت؟ پدر و مادر باید بدانند درون این نوجوان، از سؤال غوغاست و حُجْب و حیای بی‌موردی که آنها به وجود آورده‌اند میدان طرح این سؤال‌ها را از نوجوان گرفته، در خود می‌ریزد، نگران و مضطرب شده، فریاد می‌زند، خشونت ایجاد می‌کند، عصیانگر می‌شود و. ... در اینجا به نمونه‌ای از سؤال‌ها اشاره کرده پدران و مادران گرامی را به تعمّق و آماده کردن جواب برای آنها دعوت می‌کنیم: - من کیستم؟ - هدف از آمدنم به این دنیا چیست؟ - در نهایت به کجا خواهم رفت؟ - دین چیست؟ - خدا کیست؟ - اطاعت یعنی چه؟ - چرا آزاد نیستم؟ - بلوغ چیست؟ - آیا این تغییرهای پدید آمده در جسم من طبیعی و از عوارض بلوغ است؟ - آیا برای من مشکلی ایجاده شده است؟ - آیا به بیماری سرطان سینه مبتلا شده ام؟ - آیا پسرها به من نمی‌خندند؟ - آیا با این شکل و شمائل دختران از من بیزار نمی‌شوند؟ - آیا کسی حاضر به ازدواج با من می‌شود؟ - آیا در امور جنسی پیروز می‌شوم؟ - اگر شکست خوردم چه خواهد شد ...؟ - و بیشتر این افکار و سؤال‌ها تا ازدواج و حتّی تولّد اوّلین فرزند ادامه دارد. پدر و مادر باید به بهترین وجه پاسخگوی منطقی این گونه سؤال‌های فرزند

خود باشند.

ب: ارتباط برقرار کردن با نوجوان

از دیگر وظایف پـدر و مادر در این دوران ارتباط برقرار کردن با نوجوان است، چقدر سعادتمندند خانواده‌هایی که بهترین دوست نوجوان پسر، پـدرش و بهترین دوست نوجوان دختر، مادرش باشد و این به دست نمی‌آید مگر در سایه‌ی شناخت نوجوان و برقرار کردن ارتباط با او. متأسّفانه در جامعه‌ی امروز ما این ارتباط بسیار کم رنگ شده است. بعضـی پدران وقتی خانه را ترک گفته که فرزندشان در خواب و هنگامی به خانه برمی گردند که باز هم فرزند در خواب است. آنقدر خود را اسیر و گرفتار کار کرده‌اند که گویی هدف از خلقت همین است. بعضـی هم با کوله باری از کارهای عقب افتاده روزانه به خانه آمده و استراحت خود و همسر و فرزنـدشان را نیز این گونه اشغال می کننـد. آیا این گونه هم می‌توان با نوجوان ارتباط برقرار کرد؟!!! نوجوان با که حرف بزنـد؟ به چه کسـی پناه ببرد؟ از چه کسـی سؤال کند؟! پاسخگوی او کیست؟ به کجا خواهد رفت؟ ما به کجا می‌رویم؟!! مگر تلاشمان برای کیست و برای چیست؟ آیا پـدران و مادران جز سعادت فرزنـدان، چیز دیگری را می‌طلبند؟ آیا راه سعادت این است؟ آیا فرزند ما فقط پول، امکانات، تلفن همراه و دنگ و فنگ می‌خواهد؟ او تشنه‌ی شنیدن یک پسرم یا یک دخترم از پدر است!! پدران و مادران گرامی به خود آئید تا دیر نشده بیدار شوید تا آب از سرتان نگذشته خود را نجات دهید. فردای قیامت در پیشگاه عدل الهی اگر به جای فرزنـدان بزهکار، پـدران و مادران را مورد سؤال و عقوبت قرار دهند چه خواهد شد؟ آیا این امر غیر ممکن است؟ اگر جانیان تاریخ، فردای قیامت دامن پدر و مادر را بچسبند که تو عامل سیه روزی من بودی، عملکرد تو مرا به این راه کشید. اگر به من توجّه می کردی، مورد محبّتم قرار می‌دادی، اکنون من هم !!! ... آیا پـدران و مادران در این محاکمه فرضـی چه جوابی دارند؟ پس بیائید بیش از گذشـته روی این سرمایه‌های جاودان وقت بگذاریم. بدانید تنها ما ترکی که از ما باقی می‌ماند و برایمان پس از این دنیا هم مفیـد و باعث مفتوح مانـدن نامه‌ی اعمال ما خواهد بود فرزند صالح و شایسته است. چنانچه در حدیث پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سلم (۸) به آن اشاره شـده‌ست که فرمود: هنگـامی که اولاـد آدم از دنیا می‌رونـد پرونـده‌ی عمل آنها جز در سه مورد بسـته می‌شود: (۱) صدقه‌ی جاریّه مثل ساختن مسجد، حسینیه، مدرسه، قرض الحسنه. (۲) علمی که او از خـود به یادگـار بگـذارد. (۳) اولاد صالحی که دعاگوی او باشد.

ج: فرصت دادن و تشجیع نوجوان برای طرح مسائل

پدران و مادران باید به نوجوان فرصت دهند کلیه‌ی مسائل و مشکلات خود را با کمال صـراحت و شجاعت با آنان در میان گذارد اگر این موقعیّت و فرصت برای نوجوان پدیـد نیامـد به دیگران پناه می‌برد و معلوم نیست چه خواهـد شد. در اینجا قسـمتی از نامه‌ی شهیـد آیت الله مرتضـی مطهری را خطـاب بـه دختـرش ذکر می کنیـم. ...: مـن دوست دارم تـو هر چه در دل داری بـا من در میـان بگـذاری به وسیله‌ی نامه یا حضوری؛ در هر زمینه‌ای و درباره‌ی هر مطلبی که باشد فرق نمی کند و اگر مایل باشـی که من با احدی در میـان نگـذارم، نمی گـذارم تـو خودت می‌دانی که دروغ هرگز به زبـان و قلم من جـاری نمی‌شود. در این سه سطر نـامه، نکـات تربیـتی بسـیار ظریـف و حسّاسـی نهفته‌ست از جمله: فرصت دادن به نوجوان برای طرح مشـکلات و مسائـل، تشـجیع نوجوان، جلب اعتماد نوجوان و محرم اسرار بودن برای نوجوان و صداقت، که در دیگر وظایف پدر و مادر به آن خواهیم پرداخت.

د: محرم اسرار بودن

پـدر و مـادر امین، محرم راز و سـنگ صـبور نوجوان باشـند اگر نوجوان احسـاس کرد مسائـل محرمانه‌ای که با پـدر و مادر در میان

گذاشته افشاء شده دیگر هیچ مشکلی را با آنها مطرح نخواهد کرد و به افرادی در این رابطه پناه می‌برد که خود، خطری بزرگ است و نوجوان را به راهی هدایت خواهند کرد که خاطرخواه آنها است. در اینجا توجّه خواننده‌ی گرامی را به شعری در رابطه با بلوغ که بیانگر انتظارات نوجوان و مشکلات جسمی، روحی است، جلب می‌نماییم. مادرم هست مرا دنیایی نی چو دنیای تو، بل غوغایی از درون است و برون غوغایم نیست گوشی شنود آوایم در دلم محشر کبراست بپا می‌رسد از همه اطراف صدا هر صدایی سوی خویشم خواند تا روم پیش، ز خویشم راند کاش راز دل من بشنیدی به حقیقت تو مرا می‌دیدی باز کن دیده دل، مادر من بشنو از زاده خود راز و سخن فکر من کرده به خود مشغولم روح سائل شده، من مسئولم از کجا آمده‌ام بهر چه کار می‌روم من به کجا آخر بار هدف از خلقت من چیست بگو از درون دل من حالم جو لحظه‌ای دل بده بر فرزندت گوش کن راز دل دلبندت کم بزن حرف دگر خسته شدم از همه چیز دگر رسته شدم سرکش و مستم و مغرور و پریش می گریزم ز همه جز از خویش تا ز خود نیز نگشتم منفور تا که ویران نشده کاخ غرور تا که صیّاد نکرده صیدم یا که شیطان ننموده کِیدم هان بیا گیر تو، دستم مادر چون که فرزند تو هستم مادر هان بیا یک قدمی، مادر پیش دست لطفی بکشم بر دل ریش باورم هست تویی هم رازم همدمم هم سخنم هم سازم باش تو سنگ صبورم مادر نکن از خویش تو دورم مادر (۹)

ه: جلوگیری از تندخویی، خشونت و شدّت عمل در برابر افکار و رفتار آنان

پدران و مادران باید دقّت داشته باشند از تندخویی، خشونت و شدّت عمل، خصوصاً در دوران حسّاس بلوغ و نوجوانی جدّاً پرهیز کنند زیرا این گونه برخوردها نه تنها مشکلی را حل نخواهد کرد بلکه مشکلات عدیده‌ای را نیز به دنبال خواهد آورد.

و: مجبور نکردن نوجوان به عذرخواهی

پدران و مادران در مقابل بعضی از رفتار نوجوان در زمان بلوغ که برای آنها ناخوشایند است باید خود را به تجاهل و تغافل بزنند. نوجوان نیز، بعضاً متوجّه برخورد کریمانه‌ی پدر و مادر شده، از عمل خود خجل و پشیمان می گردد. امّا اگر پدر و مادر رفتار نوجوان را زیر ذرّه بین گذاشته و حساسیّت نشان دهند و گاه او را مجبور به عذرخواهی نمایند ممکن است برای یک مورد جواب دهد لیکن اثر سوئی خواهد گذاشت که به مراتب شدیدتر از رفتار گذشته وی خواهد بود و نوجوان را به خیرگی و لجبازی سوق می‌دهد.

ز: وحدت نظر بین پدر و مادر

پدر و مادر باید در تربیت کودک و نوجوان وحدت نظر داشته و هر کدام مؤیّد دیگری باشند. در صورتی که نوجوان متوجّه اختلاف بین پدر و مادر گردد سریع از آب گِل آلود ماهی گرفته از فرصت‌ها سوء استفاده می‌نماید.

ح: وحدت قول و فعل در پدر و مادر

گفتار و رفتار پدر و مادر باید همخوانی داشته باشد تا کودک یا نوجوان دچار تعارض نگردد. خداوند در سوره‌ی مبارکه‌ی صف می‌فرماید: «یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ * کَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ» (۱۰). ای کسانی که ایمان آورده اید چرا سخنی می گویید که عمل نمی کنید؟ نزد خدا بسیار موجب خشم است سخنی بگویید که عمل نکنید. اگر نصیحت و موعظه‌ی پدر و مادر، در عملکرد خود آنها وجود نداشته باشد هیچ نتیجه‌ای ندارد حتّی فعل پدر و مادر و همه افراد مؤثّر در تربیت، از حرف آنها مؤثّرتر است و مؤیّد آن نیز کلام گهربار امام صادق علیه السلام است که می‌فرماید: «کُونُوا دُعَاةَ النَّاسِ بِغَیْرِ أَلْسِنَتِکُم»

(۱۱). دعوت کننده‌ی مردم به وسیله‌ی غیر زبان باشید. با بیان فرازهای نورانی از دعای حضرت امام سجّاد علیه السلام در حقّ فرزندان به نوشتار خود حُسن ختام می‌بخشم: «اللَّهُمَّ وَ مُنَّ عَلَيَّ بِبَقَاءِ وُلْدِی وَ بِإِصْلاحِهِمْ لِی و بِإِمْتَاعِی بِهِمْ إِلَهِی امْدُدْ لِی فِی أَعْمَارِهِمْ، وَ زِدْ لِی فِی آجَالِهِمْ، وَ رَبِّ لِی صَغِيرَهُمْ، وَ قَوِّ لِی ضَعِيفَهُمْ، وَ أَصِحَّ لِی أَبْدَانَهُمْ وَ أَدْيَانَهُمْ وَ أَخْلَاقَهُمْ، وَ عَافِهِمْ فِی أَنْفُسِهِمْ وَ فِی جَوَارِحِهِمْ وَ فِی كُلِّ مَا عُنِيتُ بِهِ مِنْ أَمْرِهِمْ، وَ أَدْرِرْ لِی وَ عَلَى يَدِی أَرْزَاقَهُمْ وَ اجْعَلْهُمْ أَبْرَاراً أَتْقِيَاءَ بُصَرَاءَ سَامِعِينَ مُطِيعِينَ لَكَ، ...أَعِنِّی عَلَى تَرْبِيَتِهِمْ وَ تَأْدِيبِهِمْ، وَ بِرِّهِمْ وَ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْكَ مَعَهُمْ أَوْلَاداً ذُكُوراً، وَ اجْعَلْ ذَلِكَ خَيْراً لِی، وَ اجْعَلْهُمْ لِی عَوْناً عَلَى مَا سَأَلْتُكَ» (۱۲). بار خدایا به من نعمت عطا فرما به ماندن فرزندانم و به شایسته گردانیدن ایشان برای من و به بهره بردن من از ایشان. خدایا عمرشان را برای من دراز گردان و مدّت زندگیشان را بسیار نما و خُرْدشان را برای من پرورش ده و ناتوانشان را نیرومند ساز و تنهایی ایشان را و خُلق و خوی آنها را برای من سالم بدار و در جان‌ها و اندامشان و در هر چه از کار ایشان می‌کوشم تندرستی ده و روزی هایشان را برای مـن و بـه دست من فراوان گردان و ایشان را از نیکوکاران و پرهیزکاران و بینایان و شنوندگان و فرمانبرداران خودت قرار ده ... و مرا در پرورش و تأدیب و نیکی کردن ایشان یاری فرما. «وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ»

فهرست منابع و مآخذ

(۱) قرآن مجید: ترجمه‌ی آیت الله مکارم شیرازی (۲) تفسیر نمونه: زیر نظر آیت الله مکارم شیرازی (۳) تفسیر موضوعی قرآن: آیت الله جوادی آملی (۴) نهج البلاغه: ترجمه‌ی آقای دکتر آیتی (۵) صحیفه‌ی سجادیّه (۶) حلیهٔ المتقین: مرحوم علّامه‌ی مجلسی رحمه الله علیه (۷) آداب الشّریعه: مرحوم علّامه‌ی فشارکی رحمه الله علیه (۸) روش تربیتی در اسلام: محمّد قطب (۹) تربیت فرزند از نظر اسلام: آیت الله حسین مظاهری (۱۰) بهداشت ازدواج از نظر اسلام: مرحوم دکتر صفدر صانعی (۱۱) نحوه‌ی رفتار والدین با فرزندان: یدالله جهانگرد (۱۲) کودک: مرحوم حجهٔ الاسلام و المسلمین حاج شیخ محمّد تقی فلسفی رحمه الله علیه (۱۳) رفتار با جوانان: دکتر زهرا معتمدی (۱۴) بلوغ تولّدی دیگر: محمود محمّدیان (۱۵) دنیای نوجوانی دختران: دکتر علی قائمی (۱۶) جلوه‌های معلّمی استاد: یادنامه‌ی شهید مطهّری

پی‌نوشت

(۱) – وسائل الشّیعهٔ ۲۱ / ۴۷۶ ح ۲۷۶۲۷. (۲) – رعد / ۲۸. (۳) – بقره / ۶۲. (۴) – مریم / ۹۶. (۵) – البته بلوغ شرعی دختران طبق فتاوی اکثر مراجع شیعه تمام شدن سنّ ۹ سال و وارد شدن در ۱۰ سالگی است. (۶) – نور / ۵۸. (۷) – بحارالأنوار ۱۰۰ / ۲۹۵. (۸) – بحارالأنوار ۲ / ۲۲ ح ۶۵. (۹) – شعر از نویسنده. (۱۰) – صف / ۲ و ۳. (۱۱) – بحارالأنوار ۶۷ / ۳۰۹ – مشکاهٔ الأنوار ص ۴۶. (۱۲) – قسمتی از صحیفه‌ی سجّادیه ص ۱۲۰؛ البته متن کامل آن عبارت است از: «اللَّهُمَّ وَ مُنَّ عَلَيَّ بِبَقَاءِ وُلْدِی وَ بِإِصْلاحِهِمْ لِی و بِإِمْتَاعِی بِهِمْ إِلَهِی امْدُدْ لِی فِی أَعْمَارِهِمْ، وَ زِدْ لِی فِی آجَالِهِمْ، وَ رَبِّ لِی صَغِيرَهُمْ، وَ قَوِّ لِی ضَعِيفَهُمْ، وَ أَصِحَّ لِی أَبْدَانَهُمْ وَ أَدْيَانَهُمْ وَ أَخْلاقَهُمْ، وَ عَافِهِمْ فِی أَنْفُسِهِمْ وَ فِی جَوَارِحِهِمْ وَ فِی كُلِّ مَا عُنِيتُ بِهِ مِنْ أَمْرِهِمْ، وَ أَدْرِرْ لِی وَ عَلَى يَدِی أَرْزَاقَهُمْ وَ اجْعَلْهُمْ أَبْرَاراً أَتْقِيَاءَ بُصَرَاءَ سَامِعِينَ مُطِيعِينَ لَكَ، وَ لِأَوْلِيَائِكَ مُحِبِّينَ مُنَاصِحِينَ، وَ لِجَمِيعِ أَعْدَائِكَ مُعَانِدِينَ وَ مُبْغِضِينَ، آمِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ بِهِمْ عَضُدِی، وَ أَقِمْ بِهِمْ أَوَدِی، وَ كَثِّرْ بِهِمْ عَدَدِی، وَ زَيِّنْ بِهِمْ مَحْضَرِی، وَ أَحْيِ بِهِمْ ذِكْرِی، وَ اكْفِنِی بِهِمْ فِی غَيْبَتِی، وَ أَعِنِّی بِهِمْ عَلَى حَاجَتِی، وَ اجْعَلْهُمْ لِی مُحِبِّينَ، وَ عَلَيَّ حَدِبِينَ مُقْبِلِينَ مُسْتَقِيمِينَ لِی، مُطِيعِينَ، غَيْرَ عَاصِينَ وَ لا عَاقِّينَ وَ لا مُخَالِفِينَ وَ لا خَاطِئِينَ وَ أَعِنِّی عَلَى تَرْبِيَتِهِمْ وَ تَأْدِيبِهِمْ، وَ بِرِّهِمْ، وَ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْكَ مَعَهُمْ أَوْلَاداً ذُكُوراً، وَ اجْعَلْ ذَلِكَ خَيْراً لِی، وَ اجْعَلْهُمْ لِی عَوْناً عَلَى مَا سَأَلْتُكَ وَ أَعِذْنِی وَ ذُرِّيَّتِی مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، فَإِنَّكَ خَلَقْتَنَا وَ أَمَرْتَنَا وَ نَهَيْتَنَا وَ رَغَّبْتَنَا فِی ثَوَابِ مَا أَمَرْتَنَا وَ رَهَّبْتَنَا عِقَابَهُ، وَ جَعَلْتَ لَنَا عَدُوّاً يَكِيدُنَا، سَلَّطْتَهُ مِنَّا عَلَى مَا لَمْ تُسَلِّطْنَا عَلَيْهِ مِنْهُ، أَسْكَنْتَهُ صُدُورَنَا، وَ أَجْرَيْتَهُ مَجَارِیَ دِمَائِنَا، لا يَغْفُلُ إِنْ غَفَلْنَا، وَ لا يَنْسَى إِنْ نَسِينَا، يُؤْمِنُنَا

عِقَابَکَ، وَ یُخَوِّفُنَا بِغَیْرِکَ إِنْ هَمَمْنَا بِفَاحِشَةٍ شَجَّعَنَا عَلَیْهَا، وَ إِنْ هَمَمْنَا بِعَمَلٍ صَالِحٍ ثَبَّطَنَا عَنْهُ، یَتَعَرَّضُ لَنَا بِالشَّهَوَاتِ، وَ یَنْصِبُ لَنَا بِالشُّبُهَاتِ، إِنْ وَعَدَنَا کَذَبَنَا، وَ إِنْ مَنَّانَا أَخْلَفَنَا، وَ إِلَّا تَصْرِفْ عَنَّا کَیْدَهُ یُضِلَّنَا، وَ إِلَّا تَقِنَا خَبَالَهُ یَسْتَزِلَّنَا اللَّهُمَّ فَاقْهَرْ سُلْطَانَهُ عَنَّا بِسُلْطَانِکَ حَتَّی تَحْبِسَهُ عَنَّا بِکَثْرَةِ الدُّعَاءِ لَکَ فَنُصْبِحَ مِنْ کَیْدِهِ فِی الْمَعْصُومِینَ بِکَ اللَّهُمَّ أَعْطِنِی کُلَّ سُؤْلِی، وَ اقْضِ لِی حَوَائِجِی، وَ لَا تَمْنَعْنِی الْإِجَابَةَ وَ قَدْ ضَمِنْتَهَا لِی، وَ لَا تَحْجُبْ دُعَائِی عَنْکَ وَ قَدْ أَمَرْتَنِی بِهِ، وَ امْنُنْ عَلَیَّ بِکُلِّ مَا یُصْلِحُنِی فِی دُنْیَایَ وَ آخِرَتِی مَا ذَکَرْتُ مِنْهُ وَ مَا نَسِیتُ، أَوْ أَظْهَرْتُ أَوْ أَخْفَیْتُ أَوْ أَعْلَنْتُ أَوْ أَسْرَرْتُ وَ اجْعَلْنِی فِی جَمِیعِ ذَلِکَ مِنَ الْمُصْلِحِینَ بِسُؤَالِی إِیَّاکَ، الْمُنْجِحِینَ بِالطَّلَبِ إِلَیْکَ غَیْرِ الْمَمْنُوعِینَ بِالتَّوَکُّلِ عَلَیْکَ الْمُعَوَّدِینَ بِالتَّعَوُّذِ بِکَ، الرَّابِحِینَ فِی التِّجَارَةِ عَلَیْکَ، الْمُجَارِینَ بِعِزِّکَ، الْمُوَسَّعِ عَلَیْهِمُ الرِّزْقُ الْحَلَالُ مِنْ فَضْلِکَ، الْوَاسِعِ بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ، الْمُعَزِّینَ مِنَ الذُّلِّ بِکَ، وَ الْمُجَارِینَ مِنَ الظُّلْمِ بِعَدْلِکَ، وَ الْمُعَافَیْنَ مِنَ الْبَلَاءِ بِرَحْمَتِکَ، وَ الْمُغْنَیْنَ مِنَ الْفَقْرِ بِغِنَاکَ، وَ الْمَعْصُومِینَ مِنَ الذُّنُوبِ وَ الزَّلَلِ وَ الْخَطَاءِ بِتَقْوَاکَ، وَ الْمُوَفَّقِینَ لِلْخَیْرِ وَ الرُّشْدِ وَ الصَّوَابِ بِطَاعَتِکَ، وَ الْمُحَالِ بَیْنَهُمْ وَ بَیْنَ الذُّنُوبِ بِقُدْرَتِکَ، التَّارِکِینَ لِکُلِّ مَعْصِیَتِکَ، السَّاکِنِینَ فِی جِوَارِکَ اللَّهُمَّ أَعْطِنَا جَمِیعَ ذَلِکَ بِتَوْفِیقِکَ وَ رَحْمَتِکَ، وَ أَعِذْنَا مِنْ عَذَابِ السَّعِیرِ، وَ أَعْطِ جَمِیعَ الْمُسْلِمِینَ وَ الْمُسْلِمَاتِ وَ الْمُؤْمِنِینَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ مِثْلَ الَّذِی سَأَلْتُکَ لِنَفْسِی وَ لِوُلْدِی فِی عَاجِلِ الدُّنْیَا وَ آجِلِ الْآخِرَةِ، إِنَّکَ قَرِیبٌ مُجِیبٌ سَمِیعٌ عَلِیمٌ عَفُوٌّ غَفُورٌ رَءُوفٌ رَحِیمٌ وَ آتِنَا فِی الدُّنْیَا حَسَنَةً، وَ فِی الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ».

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبِیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیتهای گسترده مرکز : الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و... د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه



مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹